

POROČILO O SONDIRANJU V ZIJALKI POD JAMARSKIM VRHOM

M. Brodar

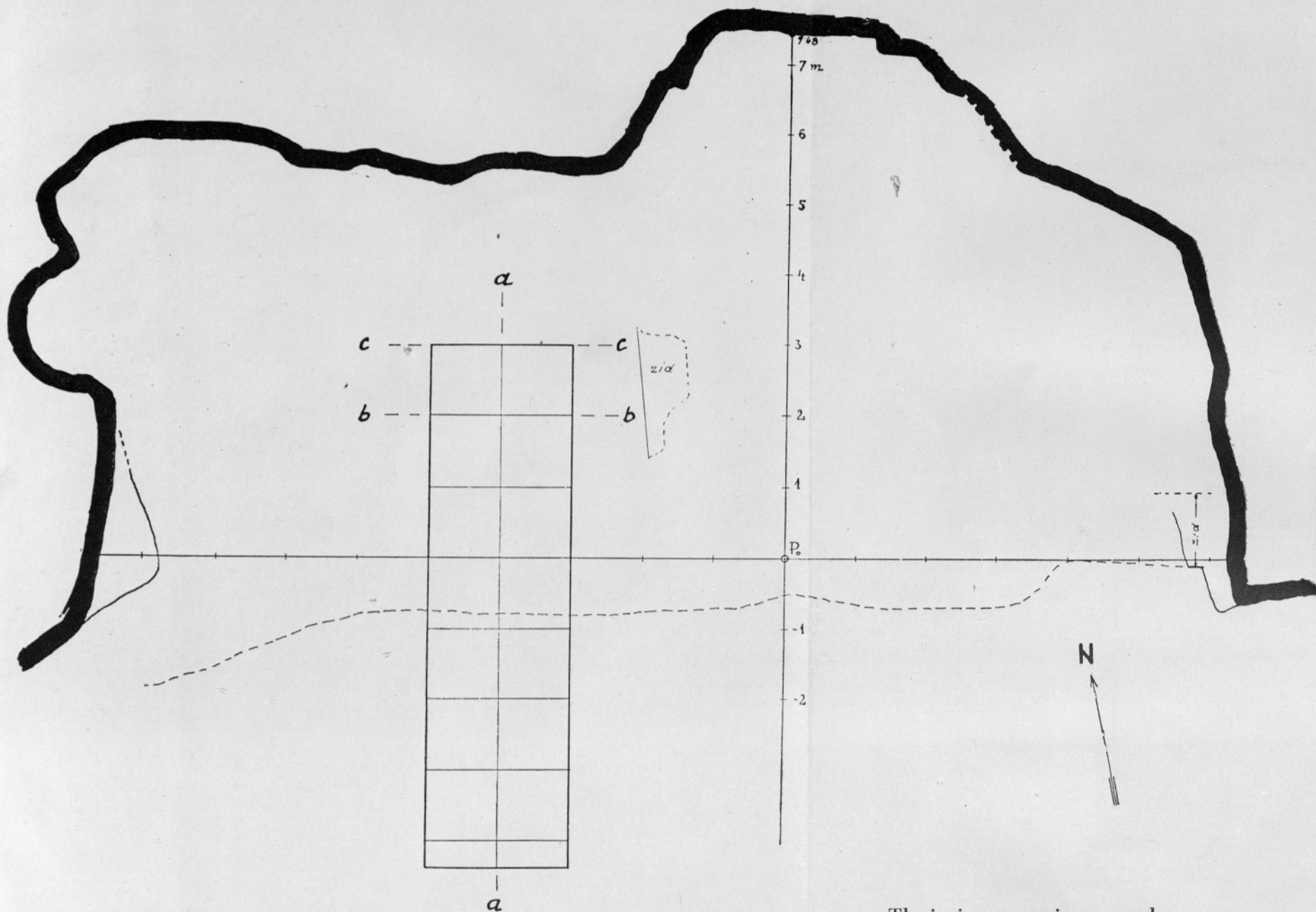
Slovenske paleolitske postaje niso enakomerno razdeljene na vse naše pokrajine. Pretežna večina jih je na Štajerskem in Primorskem. Dolenjska ima samo dve na svojem severovzhodnem robu. Edina gorenjska postaja, Nevlje pri Kamniku, pa pravzaprav veže primorsko in štajersko območje. Po doslej znanih nahajališčih bi lahko sklepali, da v ledeni dobi ni bil poseljen ves teritorij današnje Slovenije, ampak samo bolj ali manj širok prehodni pas nekako od jugozapada proti severovzhodu. Tak sklep pa ni dopusten, ker je bilo paleolitsko raziskovanje doslej v glavnem omejeno prav na Štajersko in Primorsko.

Kot prvi poskus odgovora na to vprašanje je organizirala Arheološka sekcija pri SAZU, ki je dala tudi potrebna sredstva, letos spomladi sondažno izkopavanje v Zijalki pod Jamarskim vrhom pri Begunjah na Gorenjskem. Pri izkopavanju so sodelovali dijaki iz Radovljice in miličniki iz šole NM v Begunjah.

Ugodno lego jame je opazil prof. dr. Škerlj in na njo opozoril. Velika odprtina, široka 16 m in visoka 6—7 m, je vidna daleč po dolini. Vhod je od južne smeri samo malo odmaknjen, in sicer proti zahodu. Tudi tekoča voda pod jamo je bila dobro znamenje. Jama je v navpičnih skalnih stenah triadnega apnenca prav na vrhu velikega nasipnega stožca. Dolga je samo 14 m in se zaključí s skalno steno. Pri tem segajo sedimenti le 7 m v globino, ker se tam že dvigne skalno dno na površino. Sledov vodnega delovanja ni opaziti nikjer. Njenega nastanka torej ne moremo pripisati vodi, ampak moramo iskati vzrok v tektoniki. V jami in okrog nje je videti več velikih drč. Cela gmota Jamarskega vrha je bila večkrat prelomljena in je ponekod ob prelomnicah dobro vidna zdrobljenost materiala. Skala torej ni kompaktna, ampak vsa preprežena z razpokami, ki so povzročile, da se je odtrgala večja gmota in je nastal globoko segajoč previs, čigar spodnji del je danes zasut in napravi zato videz jame.

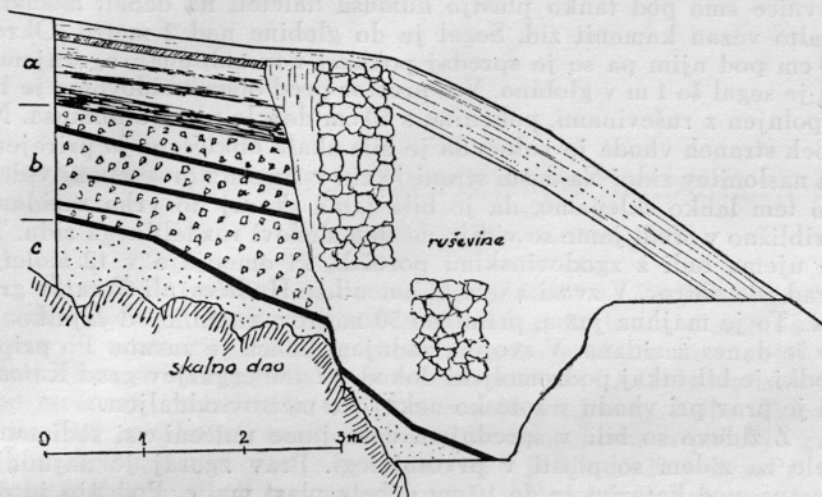
Sondo smo izkopali v levem delu jame. Lega je točneje razvidna iz talnega načrta jame. Kopati smo začeli v pobočju pred jamo in v horizontalnem nivoju prodirali v notranjost. V drugi etapi smo spet začeli na pobočju v večji globini in šli do konca sonde. Končno smo

Priloga k poročilu M. Brodar: O sondiranju v Zijalki pod Jamarskim vrhom

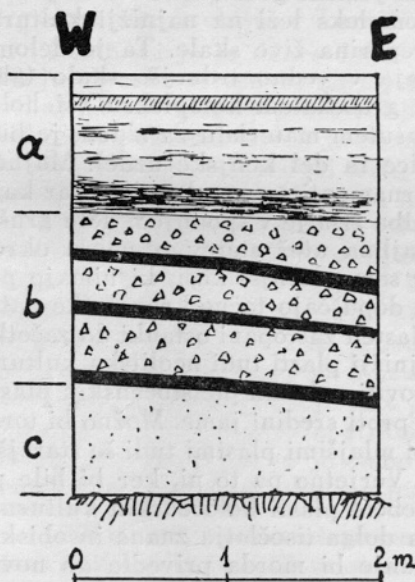

Tloris jame z vrisano sondo

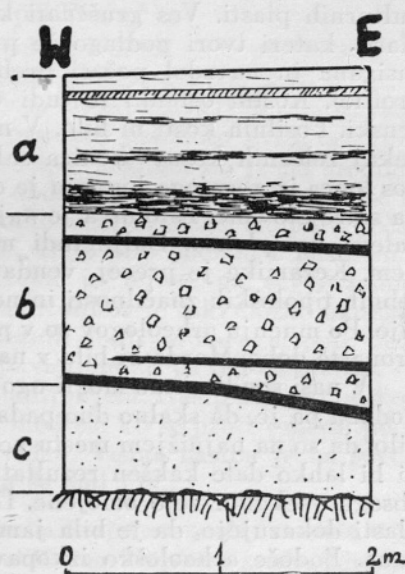
Prerez a—a

Prerez b—b

Prerez c—c

- a) zgornji humusni kompleks z ognjišči in vmesno plastjo malte
- b) grušč s kulturnimi plastmi
- c) preperel apnenec, deloma zasigan

ta drugi nivo še poglobili, ko smo sledili skalno dno. Na robu jamske ravnice smo pod tanko plastjo humusa naleteli na debel, močno z malto vezan kamenit zid. Segal je do globine nad 2 metra. Okrog 15 cm pod njim pa se je spredaj pokazal nov zid, enak zgornjemu, ki je segal še 1 m v globino. Ves prostor pred obema zidovima je bil izpolnjen z ruševinami, pokritimi s 60 cm debelo plastjo humusa. Na obeh straneh vhoda je vidno, da je bila skala obklesana in prirejena za naslonitev zidu. Na desni strani je zid v fragmentu še zunaj viden. Po tem lahko sklepamo, da je bila jama skoraj do vrha zazidana. Približno v sredi jame se vidijo na tleh sledovi razdelilnega zidu. To se ujema tudi z zgodovinskimi poročili, ki omenjajo v 12. stoletju grad »de antro«. V zvezi s tem bi omenil še Hudičev ali Škratov gradič. To je majhna jama, približno 50 metrov zapadno od Zijalke, ki je še danes zazidana. V svojem zadnjem koncu je zasuta. Po pripovedki je bil tukaj podzemeljski dohod v Lambergarjev grad Kamen, ki je prav pri vhodu v sotesko nekaj sto metrov oddaljen.

Z zidavo so bili v sprednjem delu jame uničeni vsi sedimenti. Šele za zidom so plasti v prvotni legi. Prav zgoraj je najmlajši humus, pod katerim je do 10 cm debela plast malte. Pod njo je debelejši humusni kompleks s številnimi ognjišči in vsebuje mnogo kosti domačih živali. Navzdol sledi jamski grušč, v katerem je več kulturnih plasti. Ves gruščnati kompleks leži na najnižji kulturni plasti, kateri tvori podlago že preperina žive skale. Ta je deloma zasigana in navzdol počasi prehaja v vedno trdnejšo skalo (glej profile). Kostni ostanki so tudi v gruščnatem kompleksu vsi holocenski. Fosilnih kosti ni bilo. V nasutem materialu za zidom je bilo nekaj železnih kosov (konica sulice in del konjske uzde). Majhen kos lonca iz gornjega humusa je ornametiran z valovnico, kar kaže na stare Slovane. Zanimiva je najdba žrmlje v spodnjem delu gruščnatega kompleksa. Dalje tudi majhna utež statev premera okrog 2 cm. Keramike je precej, vendar samo manjši kosi, ki nimajo posebnih tipoloških značilnosti in ne dopuščajo točne kronološke datacije. Po mnenju arheologov so v plasteh zastopani ostanki do začetka bronzaste dobe. Morda bi bila v najnižji plasti tudi neolitska kultura.

V naši sondi nismo mogli ugotoviti nobenih pleistocenskih plasti. Podoba pa je, da skalno dno pada proti sredini jame. Možno bi torej bilo, da so na najnižjem mestu pod mlajšimi plastmi tudi še starejše, ki bi lahko dale kakšen rezultat. Verjetno pa to ni, ker bi bile po obsegu vsekakor zelo omejene. Debele plasti holocenskih kulturnih plasti dokazujejo, da je bila jama dolga tisočletja znana in obiskovana. Bodoče arheološko izkopavanje bi morda privedlo do novih odkritij.